

HØRINGSSVAR - NOU 2006: NÅR SIKKERHETEN ER VIKTIGST

NOU 2006: Når sikkerheten er viktigst

EL & IT Forbundet er største arbeidstakerorganisasjon innafor to av områdene utvalget utpeker som kritisk infrastruktur; tele- og kraftsektoren, og organiserer også ansatte innen IT-sektoren. Forbundets tillitsvalgte og medlemmer har ved flere anledninger uttrykt for uro over utviklingen i disse bransjene.

Snevert mandat

Etter deregulering, privatisering og innføring av marked for tele og kraftforsyning, har det skjedd omfattende endringer med hensyn til selskapenes virksomhet, organisering, eierskap og bemanning. Dette har, etter forbundets syn, blant annet ført til at sikkerhet og beredskap har blitt svekket. Klimatiske endringer og økt sannsynlighet for terroranslag mot vitale samfunnsfunksjoner gjør det ytterligere påkrevet med en kritisk gjennomgang av sikkerheten for kritisk infrastruktur. Dessverre er mandatet for utvalget utformet slik at det er grunn til å spørre seg om dette har lagt begrensninger på hva utvalget har drøftet og konklusjonene utvalget har kommet fram til.

Mandatet pålegger utvalget er blant annet å vurdere hvordan hensynet til rikets sikkerhet og vitale nasjonale interesser på best mulig vis kan ivaretas når offentlig virksomhet privatiseres. Videre fikk utvalget i oppgave å vurdere hva slags infrastruktur Staten bør eie helt eller delvis. Her understrekes det i mandatet at "vurderingen skal avgrenses til infrastruktur der særlig viktige hensyn ikke kan ivaretas på annen måte".

Etter vår oppfatning er mandatet for sterkt styrt av Bondevik II-regjeringens ønsker om omfattende privatisering av statlig virksomhet. Og selv om utvalget har gjort en god jobb, gitt begrensningene i mandatet, må anbefalingene fra utvalget drøftes i lys av mandatet.

Kommentarer til utvalgets anbefalinger

Kapittel 6

EL & IT Forbundet støtter utvalgets anbefalinger om en ny generell, sektorovergripende lov om beredskap.

Kapittel 7

EL & IT Forbundet støtter utvalgets vurdering vedrørende arbeidstakeres rettigheter ved innføring av krav om sikkerhetsklarering for adgang til skjermede objekter.

Kapittel 8

Det er en rekke eksempler på at omstillinger i offentlig sektor har svekket samfunnssikkerheten. Utvalget peker blant annet på erfaringene fra luftfarten. For vår del vil forbundet peke på at omstillinger både i kraftforsyningen og telesektoren har medført omorganiseringer og nedbemanninger som reduserer selskapenes kompetanse og beredskap og vanskeliggjør informasjonsflyt til organer som skal ivareta samfunnssikkerheten.

EL & IT Forbundet støtter utvalgets anbefalinger om ivaretagelse av sikkerhetshensyn under omstillinger i kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner, og at omstillinger i et tilsynsorgan ikke må falle sammen i tid med omstillinger hos sentrale operatører i samme sektor.

Kapittel 9

EL & IT Forbundet er svært kritisk til privatisering av kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner. Vi ser at det kan være situasjoner hvor privatisering kan redusere

driftskostnadene. Men man kunne i de fleste tilfeller oppnå samme eller bedre resultat ved omstillinger uten privatisering. Privatisering fører i tillegg til at det må etableres et kostbart apparat for regulering og kontroll av private aktører. Erfaring har også vist at regulering av private aktører er vanskelig, dels på grunn av manglende transparens og dels på grunn av reguleringstekniske problemer. Sektorregulering er også under press fra flere hold, fordi man mener sektorregulering er kostbart og svekker fri kapitalbevegelse. EL & IT Forbundet mener også utvalget argumenterer for at kritisk infrastruktur må være offentlig eid. Forbundet vil for egen del peke på betydningen av at også driftingen av kritisk infrastruktur må være offentlig eid, fordi utstrakt outsourcing vil svekke nødvendig kompetanse og beredskap på lengre sikt.

Kapittel 10

Kap. 10.1

Telenettet

Markedsreformen i telesektoren kom flere år seinere enn i kraftforsyningen. Det er derfor svakere grunnlag for å vurdere effektene på investeringssiden, og dermed også med hensyn til driftssikkerhet. Ett forhold er imidlertid at Telenor har en stor andel private eiere, noe som reduserer statens muligheter for direkte styring. Viktigere og mer bekymringsfullt er det imidlertid at Telenor har skilt ut flere selskaper med til dels vitale oppgaver for å ivareta sikkerhet og beredskap i telenettet. Særlig alvorlig er outsourcingen av driftspersonellet for telenettet. Først ved utskilling av Bravida, og nå sist ved outsourcingen av Feltservice og beslutningen om salg av Opplysningen 1881. Etter EL & IT Forbundets vurdering har dette medført en klar svekkelse av beredskap og sikkerhet. Regjeringen må sikre at Telenor til enhver tid har tilstrekkelig bemanning på nettet og kontroll over kritisk informasjon slik at selskapet er i stand til å ivareta hensynet til beredskap og sikkerhet. EL & IT Forbundet stiller spørsmålsteget ved om disse hensyn er tilstrekkelig ivaretatt i dag. Om Telenor og andre selskaper som eier kritisk infrastruktur innen telesektoren ikke viser vilje til å ivareta hensynet til samfunnssikkerhet og beredskap, må en utskilling og overtakelse av nettet vurderes.

I overveiende grad omhandler dette kap. telenettet (ekom) og i liten grad sikkerheten for data som behandles og lagres. Men sikkerheten for dataene er vel så viktig. Ødelegges disse, blir borte eller kommer i gale hender kan dette få store konsekvenser, selv om infrastrukturen/telenettet ikke er skadet rent fysisk.

Datasentraler, også kalt ASP (Application Service Provider) er i besittelse av store mengder samfunnsskrittiske data, systemer og applikasjoner. I disse selskapene, ASP'er eller data/driftssentraler, driftes, utvikles, vedlikeholdes og støttes systemer tilhørende telekommunikasjonsselskapene, næringslivet, kommunale- og statlige institusjoner og etater, bank og finans. Som følge av fusjoner og oppkjøp, blir konsekvensene av uønskede hendelser stadig mer omfattende.

Dermed øker faren for omfattende samfunnsmessige konsekvenser som følge av systemfeil, ref. EDB-konsernets systemfeil som rammet banknæringen. Ikke bare en bank ble rammet, men mange konkurrerende banker. Hadde bankene ikke valgt å sette ut/selge/fusjonerer egne sentraler/systemer/driftsavdelinger ville skaden vært mye mer begrenset. Dette spørsmålet må behandles grundigere enn utvalget har hatt anledning til i utredningen.

Når det gjelder regulering av elektronisk kommunikasjon, 10.1, er det viktig at politiske myndigheter har et bredt leverandørfokus for regulering. Dette sikrer at reguleringen dekker både eksisterende og framtidige behov.

I utvalgets vurderinger og anbefalinger knyttet til virkemidlene, blir det pekt på at det i prinsippet er mest logisk å skille mellom nettverksfasiliteten og den nettbaserte produksjonsvirksomheten. Her drøfter man "stamnettet" og organisatorisk opphenging av dette som en statlig foretak. Utvalget konkluderer med at utviklingen er kommet så langt at

den i praksis er irreversibel. Dette er i høy grad avhengig av om dagens eiersituasjon skaper store regulatoriske problemer eller ikke. EL & IT Forbundet anser det derfor som uklokt å konkludere så bastant som vi oppfatter utvalget gjør i dette spørsmålet. EL & IT Forbundet støtter utvalgets syn på norsk eierskap til kritisk infrastruktur i sektoren, men vil understreke betydningen av at Staten har en tilstrekkelig eierandel i de aktuelle selskaper til å kunne utøve nødvendig styring også gjennom eierskapet.

Ekomlovens § 2-10 samt kap 8 i forskriften stiller krav til tilbyderne av elektronisk infrastruktur. Dette er ment å ivareta sikkerhetsbehovet, men i praksis har det vist seg at tilbyder kan sette ut oppgaver pålagt ihht lov og forskrifter, jfr. opplysningstjeneste og drift og vedlikehold i nettet. I forbindelse med revisjon av Ekomloven, har EL & IT Forbundet forslått følgende inn i loven. "Tilbyder med sterk markedsstilling kan ikke uten samtykke fra Samferdselsdepartementet overlate til andre enn heleide datterselskaper å oppfylle plikter pålagt ihht Ekomloven og forskrifter."

Utvalget har veid argumenter for og imot nasjonal autonomi. EL & It Forbundet vil bemerke at en suveren stat er nødt til å sikre seg kontroll og styring med egen vital infrastruktur.

Forbundet mener at staten fortsatt må sikre autonom drift av telesystemer. Alternativet autonome reserveløsninger kan i utgangspunktet virke tilfredsstillende, men de har en meget sterk tendens til å bli skadelidende av manglende oppdateringer.

Men en reserveløsning på papiret som ikke fungerer i praksis er farligere enn ingen løsning. Forbundet støtter også utvalgets syn på reduksjon av antall fagdepartement som har ansvar for IT sikkerhet.

EL & IT forbundet mener Norge må delta i PRS utefra de posisjoner dette gir og den tjeneste man da får tilgang til. Utover dette har ikke EL & IT Forbundet avvikende syn i forhold til utvalget.

Kraftforsyningen

EL & IT Forbundet er tilfreds med utvalgets behandling av hjemfallssaken. Her oppfatter forbundet at også regjeringen er på linje med utvalgets konklusjoner. Men utvalget begrenser i sin rapport kritisk infrastruktur i sektoren til sentralnettet og Statnett. Dette er etter forbundets syn for snevert. Statnett eier ikke hele sentralnettet. Flere av dagens nettselskaper eier i dag deler av sentralnettet. I tillegg kan feil i distribusjons- og regionalnettet få store samfunnsmessige konsekvenser, avhengig av nettstruktur og kundegrupper. Eksempelvis forsyner distribusjonsnettet drift av vannbehandlingsanlegg, elektroniske trafikksystemer, sjukehus med videre med elektrisitet. Selv feil som får begrenset omfang kan med andre ord få store samfunnsmessige konsekvenser både for samfunnssikkerheten og for store befolkningsgrupper. Store industrianlegg som gassbehandlingsanlegget på Kollsnes og Statoil Mongstad blir forsynt med elkraft fra regionalnettet.

Manglende beredskap og investeringer i forsterkninger og vedlikehold i regional- og distribusjonsnettet vil få store negative samfunnsmessige konsekvenser. En privatisering av selskaper som eier regional- og distribusjonsnett, vil både fremme sammenslåing av store nettområder, og bringe inn internasjonale aktører på eiersiden. Dette vil etter vår oppfatning forsterke problemene vi har beskrevet ovenfor.

Et forhold som ikke er berørt av utvalget er at dagens selskaper i tråd med kravene til regulator, har redusert bemanningen med mer enn en tredjedel. Noe av dette skyldes nok effektivisering, men hovedgrepet har vært lavere investeringer og mindre vedlikehold. Dette, sammen med outsourcing av ansatte kan bli fatalt for sikkerhet og beredskap i strømmettet. Stortinget har tidligere vært opptatt av å forhindre en slik utvikling, jfr komiteinnstillingen i forbindelse med behandlingen av Ot prp 56 (2000 – 2001). Det må opprettes lovverk som gir regjeringen grunnlag for å gripe inn overfor selskaper som gjennomfører outsourcinger og

nedbemanninger som truer sikkerhet og beredskap. Regional- og distribusjonsnettet må defineres som kritisk infrastruktur som må være offentlig eid.